

МАКТАБГАЧА КАТТА ЁШДАГИ БОЛАЛАРНИНГ МУСТАҚИЛЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШГА ҚАРАТИЛГАН МЕҲНАТ ФАОЛИЯТИ

Абдумўминова Лобар Абдужаббаровна

Низомий номидаги ТДПУ нинг мустақил тадқиқотчиси

Аннотация. Мақолада муаллиф мактабгача ёшдаги болаларда мустақилликни ривожлантириш хусусиятларини, шунингдек меҳнат фаолиятининг тўғри, ишбилармонлик муносабатларини ўрнатиш қобилиятини, ҳамма учун ишлашга интилишни ривожлантиришга таъсирини ўрганган.

Калит сўзлар: мустақиллик, меҳнат фаолияти, мактабгача катта ёшдаги болалар, мактабгача таълим ташкилоти, меҳнат.

ВЛИЯНИЕ ТРУДОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НА РАЗВИТИЕ НЕЗАВИСИМОСТИ ДОШКОЛЬНИКОВ СТАРШЕГО ВОЗРАСТА

Аннотация. В статье автор рассматривает особенности развития самостоятельности у детей дошкольного возраста, а также влияние трудовой деятельности на развитие умение устанавливать правильные, деловые отношения, организованность, желание работать для всех.

Ключевые слова: самостоятельность, трудовая деятельность, дошкольник старшего возраста, дошкольное образовательное учреждение, труд.

THE EFFECT OF LABOR ACTIVITIES ON THE DEVELOPMENT OF INDEPENDENCE OF PRESCHOOL ADULT CHILDREN

Abstract. In the article, the author explores the features of the development of independence in preschool children, as well as the impact of work on the development of the ability to establish proper, business relationships, the desire to work for all.

Keywords: independence, labor activity, preschool adults, preschool organization, labor.

Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегиясида “мактабгача таълим ташкилотлари тармоғини кенгайтириш ва ушбу муассасаларда болаларни ҳар томонлама интеллектуал, эстетик ва жисмоний ривожланиши учун шарт-шароитларни тубдан яхшилаш, болаларнинг мактабгача таълим билан қамраб олинишини жиддий амалга ошириш ва фойдаланиш имкониятларини таъминлаш, педагог ва мутахассисларнинг малака

1

каби устувор вазифалар белгиланган. Бу борада мамлакатимизда мактабгача таълим тизимини ривожлантириш бўйича алоҳида дастур ишлаб чиқиш ва

И
Л
М
И
Й

Болаларнинг ижтимоий фойдали ишларда тўғри иштирок этиши эрта, ҳаётнинг иккинчи йили атрофида бошланади. Ҳатто жисмонан ва маънавий жиҳатдан чекланган кичкина бола ҳам иш топшириқларини бажаришда, хонада, сайтдаги нарсаларни тартибга солиш, идишларни тозалаш, кўғирчоқ учун кийим ювиш ва ҳоказоларни алмаштириш билан боғлиқ ҳолда мустақиллик, ҳаётдаги фаоллигини намойиш этиш имкониятига эга. маълум циклик. Бу жараёнда нафақат меҳнат операциялари такрорланади, балки одатдаги ҳаётий вазиятлар ҳам пайдо бўлади. Шу билан бирга, иш топшириқларини бажаришда болалардан мувофиқлаштириш, тўғри ишбилармонлик муносабатларини ўрнатиш қобилияти, ташкилотчилик ва ҳамма учун ишлаш истаги талаб қилинади. Бундай ишларни доимий равишда амалга ошириш, махсус ҳиссий муносабат (ижтимоий фойдали ишларда қатнашишга тайёрлик, дўстига, тарбиячига, энага, онага ёрдам беришдан мамнунлик) меҳнат, қатъият, қатъиятлилик, меҳнат фаолияти мотивлари ва шу билан бирга мактабгача ёшдаги шахснинг жамоавийлик тамойиллари бошқаларга нисбатан хайрихоҳ муносабат каби ижтимоий ахлоқий фазилатларни шакллантиришга ёрдам беради.

Аммо бу ижтимоий фойдали меҳнатнинг ягона таъсири эмас. Бу болаларга меҳнат маданиятининг бошланғич кўникмаларини сингдириш учун катта имкониятлар яратади: индивидуал ва жамоавий ишларни оқилона ташкил этиш (масалан, гуруҳ хонасида нарсаларни тартибга солишда иштирок этиш), уни олдиндан режалаштириш, топшириқни бажариш учун керакли материалларни танлаш қобилияти, уларга ҳурмат, қилиш истаги яхши ва ўз вақтида ишлаш. Бу, ўз навбатида, ушбу турдаги ишларга нисбатан ижобий муносабатни шакллантириш учун қулай шарт-шароитларни яратади. Уй ишлари жараёнида болаларда нарсаларга нисбатан эҳтиёткорона муносабатни шакллантириш, энг кичик тартибсизликни сезиш қобилияти ва ўз ташаббуси билан уни йўқ қилиш имкониятлари яратилади.

Ушбу иш мактабгача таълим ташкилотида ва уйда доимий равишда пайдо бўлиб, у болаларнинг ҳар қандай фаолиятига ҳамроҳ бўлади. Масалан, бир неча

¹ Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар Стратегияси тўғрисида”ги ПФ-4947-сон Фармони. Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами. 2017 йил., 6-сон, 70-модда.

Р
И
Ш

кун давомида болалар катта қурилиш материалларидан қурилган бино билан ўйнашади. Ундан чангни артиб ташлаш керак. Ёки бола бўяшни хоҳлайди; у қаламни танлаб, синганларини топади, уларни бузишни бошлайди. Шундан сўнг, бола ахлат йиғиши керак, уни маълум жойга олиб бориши керак. Кундалик ҳаётда ҳар доим қаттиқ ишлашга эҳтиёж бор: кимдир тасодифан ўйинчоқни, тарқоқ эрни, тўкилган сувни бўяб ташлаган. Ювиш, йиғиш ёки ўчириш керак. Шундай қилиб, болаларни меҳнатга, меҳнат одатларига тайёр бўлишга ўргатиш учун имконият яратилади [2].

Ижтимоий фойдали меҳнатнинг ўзига хос хусусиятлари шундаки, унинг натижалари, бошқа меҳнат турларида бўлгани каби, баъзан кўринмас бўлади. Бу ингл. Фақатгина қисқа вақт ичида сезилади: улар чангни артди, эртага у яна пайдо бўлди; кечки овқат учун стол қўйинг, овқатланинг ва ҳамма нарсани олиб ташланг. Ва ҳеч нарса болаларга сарф қилинган кучни, бошланган ишни охиригача тугатишни эслатмайди. Шу билан бирга, бир хил нарсани кундан-кунга такрорлаш уларга қизиқишни камайтиради. Болалар кўпинча томоша қилишдан бош тортишади, иш олиб боришмайди ёки жуда эҳтиёткорликсиз ишлашади.

Кундалик ҳаётда ҳар доим қаттиқ ишлашга эҳтиёж бор: кимдир тасодифан ўйинчоқни, тарқоқ эрни, тўкилган сувни бўяб ташлаган. Ювиш, артиш ёки олиш керак. Шундай қилиб, болаларни меҳнатга, меҳнатга одатларга тайёр бўлишга ўргатиш учун имконият яратилади.

Меҳнат кўникмаларини ўзлаштирганда, болалар ҳаракатларни бажаришда мустақилликка эга бўладилар, тез, тўғри, аниқ ишлашни ўрганадилар. Уй меҳнатига оид кўникма ва кўникмаларни ўзлаштириш кундалик ҳаётда кўпроқ фаоллик, ҳаракатларнинг ташаббускорлигини, турли хил меҳнат жараёнларини кўшилишини таъминлайди [3].

Хулоса қилиб шуни таъкидлаш мумкинки, уй ва маиший ишларда қатнашиш, катта ёшдаги мактабгача ёшдаги болалар унинг кундан-кунга такрорланувчанлигини, такрорланишини ҳис қилишади. Бу иш йигитлардан катта сабр-тоқатни, доимий меҳнат ҳаракатларини ва кундалик ўзини ўзи назорат қилишни талаб қилади. Табиийки, улар мактабгача таълим ташкилотида тартибни ўрнатиш ва сақлаш учун кундалик иш вазифаларини бажаришдан кўра, эпизодик характердаги ишларда иштирок этишни анча осонроқ ва хоҳлашади. Ўйинчоқларни ўзларидан кейин қўйиш; бўёқлар билан бўяшдан кейин безакларни ювиш, ёпик ўсимликларни ювиш ва болалар бу ишнинг зарурлигига аминлар.

Ўқитувчининг вазифаси болаларда хўжалик-уй ишларига ижобий ва ҳиссий муносабатни тарбиялаш ва сақлашдир. Бунинг учун ахлоқсизлик, бепарволик, атроф-муҳитга нисбатан ҳиссий - эстетик сезгирлик учун сабр-тоқатни

шакллантиришни таъминлайдиган шароитларни яратиш керак. Агар болаларни уй ишларига жалб қилиш орқали уларга ҳар ким ўз ишига эҳтиёж сезса, бу вазифа муваффақиятли ҳал этилади. Жамият ишларида қатнашиш орқали кекса мактабгача ёшдаги болалар мактабда ўқиётганда ҳаётда ўзларига фойдали бўладиган бир қатор фойдали амалий кўникмаларни эгаллайдилар.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар Стратегияси тўғрисида”ги ПФ-4947-сон Фармони. Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами. 2017 йил., 6-сон, 70-модда.

2. Арнаутова Е.Л. О воспитании трудолюбия: учеб. пособие / Е.Л.Арнаутова // Дошкольное воспитание. – 2013. – № 12. – 68-69с.

3. Волчкова В.Н. Конспекты занятий в старшей группе детского сада пособие для воспитателей и методистов ДОУ. – М, 2009.

4.. У Ёзиева, Ф Абдиева Мактабгача таълим ташкилоти самарадорлигини оширишда ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланиш муаммолари Общество и инновации 2 (11/С), 111-114

5.Ф Абдиева МАКТАБГАЧА ТАЪЛИМ ТАШКИЛОТИ ДИРЕКТОРЛАРИНИНГ БОШҚАРУВ МАДАНИЯТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ Ссиенсе анд инноватион 1 (Б8), 2154-2156

6.ФФ қизи Абдиева МАКТАБГАЧА ТАЪЛИМ ТАШКИЛОТИ РАҲБАРИНИНГ БОШҚАРУВ МАДАНИЯТИНИ ИННОВАЦИОН ЁНДАШУВЛАР АСОСИДА РИВОЖЛАНТИРИШ МЕХАНИЗМЛАРИ ИНТЕРНАЦИОНАЛ СОНФЕРЕНСЕС 1 (2), 397-400

7. Akramova, D. (2022). Oliy ta'lim muassalari talabalarida pedagogik-psixologik moslashuvchanlikni mazmun mohiyati. Science and innovation, 1(B8), 2150-2153.

8. Ergashevna, A. D. (2023). TALABALARDA PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK MOSLASHUVCHANLIK MEHANIZIMLARINI RIVOJLANTIRISH TECHNOLOGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH BUGUNGI MUOMMO SIFATIDA. PEDAGOGS jurnali, 26(1), 13-17.